

Mattias Bavré

Leestijd 10 — 13 minuten

Dekaloog – Skagen

Skagen goes Kieslowski

De tijd waarin we leven is complex: onze werkelijkheid speelt zich tegelijk online en offline af, terwijl we in een geopolitieke crisis verkeren, met een planetaire noodtoestand erbovenop. Vanuit die gedachte is de keuze van Skagen voor een grootschalige, crossmediale herwerking van de *Dekaloog* van Krzysztof Kieslowski een logische zet.

De filmcyclus van Kieslowski uit 1989 vloeide voort uit de zogenoemde 'Kino moralnego niepokoju' of 'cinema van de morele onrust'. Een stroming die ontstond in het communistische Polen waar het spanningsveld tussen opportunisme en ethiek in een onvrije samenleving centraal stond. De *Dekaloog* kwam zo, in de nasleep van de staat van beleg van Jaruzelski (1981-1983), op het juiste moment, in een Polen dat moreel oververmoeid was: moe van de politieke strijd, van de overal aanwezige ideologie waartoe men zich móest verhouden. Men verlangde naar iets dat het politieke oversteeg, iets puur en diepmenselijk.

“De filmcyclus van Kieslowski uit 1989 vloeide voort uit de zogenoemde 'Kino moralnego niepokoju' of 'cinema van de morele onrust'.”

Waar Kieslowski in de *Dekaloog* zijn personages klassiek in het beeld plaatste tegenover ethische dilemma's, pakt Skagen uit met een crossmediale strategie die niet alleen de personages maar ook de toeschouwer op een directe manier wil betrekken. Zo bestaat het hele stuk uit meerdere individuele opvoeringen samen ('opvoering' als bredere term binnen het hybride-theater). Op verschillende plekken worden zowel offline als online of puur digitaal telkens één van de tien geboden gerepresenteerd (ook in de televisiefilms staat die relatie tot de christelijke geboden centraal). Het is een caleidoscopische toegangspoort die de toeschouwer via de kruisbestuiving van verhaallijnen en personages in een universum brengt dat dezelfde ethische vraagstukken als Kieslowski indertijd oproept.

Bijna elke opvoering is inhoudelijk een letterlijke herwerking van elke corresponderende film maar hier spelen de geboden zich af over een periode van 27 jaar (2000-2027), niet toevallig ook de leeftijd van Skagen zelf. De opvoeringen vinden telkens op een verrassende maar voor de hedendaagse kijker vertrouwde locatie plaats: in een *chatstory*, in het KMSKA, in een novelle en zelfs op Instagram. Een ticket voor *Dekaloog* geeft dus toegang tot de totaalervaring waarvan je de 'pre-act' op je eigen tempo kan beleven, zelfs na de 'klassieke' theatervoorstelling. Het is wel aangeraden om de voorstelling als laatste te houden en gewoonweg de chronologie van de jaartallen te volgen want het is op zich een grote puzzel om als toeschouwer te leggen.

Via de app 'SneakPeek' krijg je toegang tot het eerste gebod, de *chatstory*: over een nauwe vader/dochterrelatie die snel verandert wanneer de dochter een brief vindt van haar overleden moeder. Net zoals in Kieslowski's vierde *Dekaloog* wordt het gebod 'Eer uw vader en uw moeder' vertaald naar een meer complexe of ambigue benadering van eerbied en ouderschap. Je maakt als het ware een chat mee tussen Maja (Dagmar Dierick) en Marek (Mathijs F. Scheepers) en kiest zelf het tempo door telkens verder door te

passeren terloops ook alle andere personages en wordt de *Dekaloog* van Skagen met deze ouverture ingezet.

“De podcast als opvoering neemt een stukje van de inhoud van de eerste film van Kieslowski’s *Dekaloog* en zet het script in om iets helemaal anders te doen: een dialoog op de radio geënt op de werkelijkheid van 2003.”

Op Spotify kan je naar een podcast luisteren die je katapulteert naar het jaar 2003, waar een radio-uitzending plaatsvindt op Klara met Chantal Pattyn. “We leven in de eerste kamer, we werken in de tweede, maar elkaar ontmoeten dat doen we in de derde,’ dat is wat de socioloog Ray Oldenburg bedoelde met zijn “third place” en dat is wat wij hier doen.’ Zo opent Pattyn het gesprek met haar gasten: neurowetenschapper Roman, wetenschapshistorica Nadia, kunstenaar/onderzoeker Wojtek die kunstenaar/onderzoeker en een computer, Olympia. Tijdens de uitzending wordt ook verslag gegeven van de elfstedentocht waar de zoon van Roman alleen aan het meeschaatsen is in de massa. Ondertussen ontstaat een levendige discussie in de studio over de relatie tussen kunst en wetenschap, zo gespeeld dat het overkomt als een echt live gesprek. Het is redelijk voorspelbaar dat er een tragisch ongeluk aankomt (zeker als je de *Dekaloog* gezien hebt, weet je dat het kind van de wetenschapper door het ijs zakt en sterft) maar dat doet geen afbreuk aan de dramatische opbouw in de studio.

De podcast als opvoering neemt een stukje van de inhoud van de eerste film van Kieslowski’s *Dekaloog* (het tragische verhaal van de wetenschapper en zijn zoontje) en zet het script in om iets helemaal anders te doen: een dialoog op de radio geënt op de werkelijkheid van 2003. Het is een sterke reconstructie van een belangrijk scharnierpunt aan het begin van deze eeuw, zoals de opkomst van AI, het debat over kernenergie, en natuurlijk de inval van Irak.

FRAGILITEIT VAN DE LIEFDE

Een volgend gebod (2006) is te beleven in het Antwerpse KMSKA-museum (waarvoor je een toegangsticket krijgt) waar een videoscherm ingekaderd als schilderij hangt. De opstelling suggereert een doorkijk in de aangrenzende ruimte dat in het beeld een gecompliceerde herwerking van de zevende *Dekaloog*-film brengt: over de dunne grens tussen liefde en toe-eigening. Maja schakelt de hulp in van haar ex-lief Wojtek (Valentijn Dhaenens) om haar dochter te ontvoeren uit de greep van haar ouders. De installatie blijft echter hangen op het niveau van een concept: de illusie van een doorkijk blijft een suggestie en voegt in wezen weinig toe. Het is begrijpelijk dat men het *Dekaloog*-universum en de belevingsruimte van de toeschouwer wil laten samenvallen maar dat opzet komt niet volledig tot zijn recht.

“Het personage Dorota Geller (Clara Cleymans) voert een Insta *challenge* op: 8 uur lang je ex-lief weghouden bij zijn of haar gezin.”

Drie jaar later speelt zich in een dubbelboekje dat je meekrijgt het volgende gebod af. Het is een novelle waarbij we hetzelfde verhaal lezen vanuit twee afzonderlijke perspectieven: *Hers* is dat van Nadia en *The Final Disappointment* dat van Marek. Het is een pijnlijk verhaal over de fragiliteit van de liefde wanneer je eigenwaarde begint te wankelen, maar de novelle stapt buiten de lijnen van het scenario van de negende *Dekaloog* om de ervaringswereld van de personages meer uit te diepen, zeker die van de vrouw. Tegelijk wringt het dat Nadia oppert dat ze verlangt naar meer intellectuele diepte in haar relatie met Marek, die ‘maar een taxichauffeur is’ om dan als lezer te merken dat Marek eigenlijk een zeer filosoferende houding heeft, naar het werk van Camus refereert en iets kent van klassieke muziek.

Het volgende gebod speelt zich af in het jaar 2012, maar dan op Instagram waar je door het juiste profiel te volgen (@DorotasInstaChallenge) op je smartphone reels te zien krijgt. Het personage Dorota Geller (Clara Cleymans) voert een Insta challenge op: 8 uur lang je ex-lief weghouden bij zijn of haar gezin. De derde *Dekaloog* van Kieslowski krijgt zo een speelse vorm die zich afspeelt in het register van sociale media.

Vervolgens is het in de Antwerpse Studio de beurt aan het theaterstuk dat begint met een lezing die eerst lijkt op een intro tot het theaterstuk (een TED-talk) over het concept van negatie, zoals de meeste geboden een negationele vorm hebben (“U zult niet doodslaan”). Maar wie heeft opgelet kan er stilaan van uitgaan dat de spreker Nadia is en we zo vanuit de realiteit terug in de fictie zijn gerold. Door een plotse onderbreking door een acteur (Tristan Feyten) die in het publiek zat wordt het dispositief van de lezing vervolgens volledig doorbroken. Zo dringt de opvoering — net zoals in het KMSKA of in de Insta challenge — de ruimte van de toeschouwer volledig binnen, of andersom: de toeschouwer wordt deel van het *Dekaloog*-universum.

Na de confrontatie tussen Nadia en de onbekende, wordt het 2018 en draait de machinerie van Skagen nu letterlijk verder: op een draaiend podium laveren de acteurs handig in een speels gechoreografeerde opera, met als libretto het scenario van de tweede *Dekaloog*-film.

Op de schijf ontvouwt zich een vloeiend spel waarbij de kamers — zoals die van de communistische appartementen waar individuele levens boven en naast elkaar bestaan — als een zwaailicht samenvallen in één beeld.

Het is het verhaal van Dorota Geller die we zogezegd zes jaar eerder zagen en nu zwanger is van haar minnaar terwijl haar man op sterven ligt. Ze vraagt om raad bij dokter Roman (Korneel Hamers), waar Maja (die we o.a kennen van de chatstory) poetsvrouw is en Nadia assistente van de dokter. Marek komt ook even langs, als vriend van de op sterven liggende echtgenoot.

Dit is het moment waarop alle puzzelstukjes van het universum beginnen samen te vallen en aan elk personage een traject kan gelinkt worden, zeker bij het tragikomische personage van de dokter die zijn zoontje verloor lukt dat het vlotst.

“Een gedurfd opzet dat — hoe ingenieus ook — zowel een sterkte als een zwakte is.”

OVERROMPELENDE DEURENKOMEDIE

Na de pop-up opera gaan we verder in de tijd, waar de schijf gestopt is met draaien en de muren worden afgebroken tot een nieuwe ruimte ontstaat: een slaapkamer. Dagmar Dierick (Maja) maakt een touw los en bovenaan het podium komt het evengrote cirkelvormige plafond neergedaald in onze richting zodat het een projectiescherm wordt. Maja neemt in het midden van het podium een stukje uit de vloer weg waardoor een kijkgat ontstaat. Ze steekt haar hoofd in het gat en op dat moment verschijnt op het grote projectiescherm een projectie van Maja's blik: de slaapkamer van Dorota op de verdieping eronder.

Het plot van de zesde *Dekaloog*-film krijgt een heel nieuwe vorm waarin ook weer ingenieus verschillende registers worden samengebracht: het spel op het podium, de gelijktijdige projectie met klankmontage en dan ook nog het poëtische silhouet van Dorota naast het podium. Alles komt samen in één compositie, waar absurde hilariteit (tennisballen schieten uit Dorota's vagina) en kwetsbaarheid hand in hand gaan.

Drie jaar na het liefdesdrama tussen Maja en Dorota komt Marek als Vlaamse rockmuzikant op en stort al zijn energie in een luchtgitaarspel. Zijn energieke en hilarische verschijning komt op een moment in het stuk waar alle remmen worden losgegooid en hilariteit en absurditeit tot het uiterste gedreven worden in een overrompelende deurenkomedie met alle personages samen. Inhoudelijk is ook dit een letterlijke kopie van één van de films met daarbovenop referenties naar bijvoorbeeld het woke-debat met vooral Marek die als Joey-figuur (*Friends*) sukkel met het juiste taalgebruik. Men lijkt de controle letterlijk te verliezen:

doorbroken.

En dan wordt het in 2027 stil en donker: de diepsnijdende muziek van Preisner klinkt en tegelijk verschijnt een zwart-wit getekende graphic novel op het cirkelvormige doek, de beroemde *Dekaloog*-film over moord. De moordenaar is hier Wojtek, die we o.a kennen van de podcast en de video-installatie in het KMSKA. De beelden komen stuk voor stuk binnen als een kloppend hart. De muziek wordt op sommige momenten diëgetisch: wanneer bijvoorbeeld de radio in de auto wordt afgezet, stopt de muziek gelijktijdig. De spanning bouwt zich op, met onderweg onvermijdelijk een vleugje hilariteit (zoals de dokter aan de telefoon: 'Ik moet ophangen') naar een stevig crescendo: een ter dood veroordeelde mens wordt opgehangen.

“Toegegeven, de originele *Dekaloog* van Kieslowski neemt zichzelf in de dramatiek en de metafysische ondertoon heel serieus (het waren ook serieuze tijden), maar zo durft deze heropvoering de complexe dramatiek bijna overboord te gooien en volop over te hellen naar het burleske.”

Dat is in een notendop het volledige parcours van de *Dekaloog* van Skagen. Een gedurfd opzet dat — hoe ingenieus ook — zowel een sterkte als een zwakte is. Enerzijds slaagt het gezelschap erin om een 'third place' te creëren maar anderzijds bestaat het gevaar dat de dramatische diepgang en continuïteit van de personages gefragmenteerd wordt in het web van vormelijke registers. Van het kenmerkende van Kieslowski — dramatische complexiteit creëren — blijft eigenlijk weinig over.

Uiteraard hoeft er niet met dezelfde bril naar beide *Dekalogen* gekeken worden, maar de vraag naar het echte zwaartepunt van de hele opvoering komt bovendien: ligt de complexiteit bij de ervaring (de dramatiek) of bij de interpretatie (de constructie, de architectuur)?

Toegegeven, de originele *Dekaloog* van Kieslowski neemt zichzelf in de dramatiek en de metafysische ondertoon heel serieus (het waren ook serieuze tijden), maar zo durft deze heropvoering de complexe dramatiek bijna overboord te gooien en volop over te hellen naar het burleske. Niets mis mee, maar beide richtingen kenmerken wellicht hun tijd en context, wat niet alleen iets zegt over onze hedendaagse hybride beleving van de werkelijkheid maar misschien ook iets over onze gefilterde verhouding tot moraliteit.

De speellijst van de voorstelling vind je [hier](#).

KRIJG JE GRAAG ONS PAPIEREN MAGAZINE IN JOUW BRIEVENBUS? NEEM DAN EEN ABONNEMENT.

REGELMATIG ONZE NIEUWSTE ARTIKELS IN JOUW INBOX?
SCHRIJF JE IN OP ONZE NIEUWSBRIEF.

e-mail

JE LEEST ONZE ARTIKELS GRATIS OMDAT WE GELOVEN INVRIJE, KWALITATIEVE, INCLUSIEVE KUNSTKRITIEK. ALS WE DAT WILLEN BLIJVEN BIJEN BIEDEN IN DETOEKOMST, HEBBEN WE OOK JOUW STEUN NODIG! STEUN ETCETERA.

RECENSIE

26.02.2026

RECENT VERSCHENEN

Maak kennis met Nasim Ahmadpour, onze correspondent in Iran!

Nasim Ahmadpour

Theater in suspense

Aantekeningen over de rol van podiumkunsten in Iran vandaag

Nasim Ahmadpour

HISTORIEK
PARTNERS

REDACTIE
CONTACT